

حساب دهی نفس برای اینکه چه کارهای را برای دین و دنیا و میهن خود انجام داده است؟

ستایش مخصوص ذات خدایی که پروردگار جهانیان است، همان ذاتی که در قرآن کریم چنین فرموده: «بَلِ الْإِنْسَانِ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ» «بلکه انسان خودش از وضع خود آگاه است»، گواهی میدهم که نیست معبود برحق جز الله یکتای بیهمتا، و گواهی میدهم که سردار و پیامبر ما حضرت محمد صلی الله علیه وسلم بنده و فرستاده او است، درود و سلام و برکات الهی بر او و بر همه آل و اصحاب و پیروان راستین او تا به روز جزا.

اما بعد:

خود حسابی صالحان را زیاد می کند و راه نجات در روز قیامت است و حق سبحان و تعالی به نفس سخاوتمند که صاحبش را ملامت می کند و او را حساب می کند قسم خورده است و میفرماید: «وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ» ترجمه: «و سوگند به نفس لوامه وجدان بیدار و ملامتگر که رستاخیز حق است» و پیامبر گرام مان حضرت محمد صلی الله علیه وسلم ما را به محاسبه نفس دعوت نموده است به ما گفت باهوش ترین مؤمن کسی است که مرگ را در نظر بگیرد و برای آخرت کار کند وقتی از پیامبر ما صلی الله علیه و آله و سلم پرسیدند کدام یک از مؤمنان عاقل است؟ آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود: آنها هستند که مرگ را بیشتر به یاد می آورند و برای آنچه بعد از آن می آید بهتر آماده می شوند. حضرت عمر بن خطاب رضی الله عنه میفرماید: قبل از اینکه پاسخگو شوید، خودتان را مسئول نگه دارید، قبل از اینکه سنجیده شوید، آنها را بسنجید و برای بزرگترین روز آماده باشید چنانچه میفرماید: «يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ» ترجمه: «در آن روز همگی به پیشگاه خدا عرضه می شوید و چیزی از کارهای شما پنهان نمی ماند!».

و زمانی که انسان پروردگارش را ملاقات میکند و او را بازخواست میکند و از او درباره همه چیز سؤال میکند او این حق را دارد که قبل از پاسخگویی خود را مسئول بداند و خود را محاسبه بکند چنانچه الله تعالی میفرماید: «وَقِفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ» ترجمه: «آنها را نگهدارید که باید بازپرسی شوند!» و بار دیگر میفرماید: «وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا» ترجمه: «و کتابی که نامه اعمال همه انسانهاست در آن جا گذارده می شود، پس گنهکاران را می بینی که از آنچه در آن است، ترسان و هراسانند و می گویند: ای وای بر ما! این چه کتابی است که هیچ عمل کوچک و بزرگی را فرونگذاشته مگر اینکه آن را به شمار آورده است؟! و این در حالی است که همه اعمال خود را حاضر می بینند؛ و پروردگارت به هیچ کس ستم نمی کند.» و بار دیگر میفرماید: «إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عِنْدَهُ مَسْئُولًا» ترجمه: «چرا که گوش و چشم و دل، همه مسؤولند» و حضرت محمد صلی الله علیه وسلم میفرماید: خداوند جل جلاله در روز قیامت با همه شما هم

کلام خواهد شد در حالیکه بین شما هیچ ترجمانی نخواهد بود زمانیکه آنشخص بطرف راست خود میبیند چیزی نخواهد دید جز اعمالش و زمانیکه بطرف چپ خود میبیند چیزی نخواهد دید جز اعمالش و زمانیکه روبروی خود را میبیند بجز آتش چیزی نخواهد دید پس از آتش بترسید ولو اگر به اندازه ای خسته خرما هم باشد.

عاقل کسی است که از پاسخگویی دائمی در برابر نفس خود کوتاهی نکند و برای روز قیامت بر تقوای خود بیفزاید چنانچه که الله تعالی میفرماید: «وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى» ترجمه: «زاد و توشه تهیه کنید، که بهترین زاد و توشه، پرهیزکاری است! و از من بپرهیزید ای خردمندان!» و بار دیگر میفرماید: «وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ» ترجمه: «و از روزی بپرهیزید و بترسید که در آن روز، شما را به سوی خدا باز میگردانند؛ سپس به هر کس، آنچه انجام داده، به طور کامل باز پس داده می شود، و به آنها ستم نخواهد شد چون هر چه می بینند، نتایج اعمال خودشان است.» و همچنان میفرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ* وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ» ترجمه: «ای کسانی که ایمان آورده اید از مخالفت خدا بپرهیزید؛ و هر کس باید بنگرد تا برای فردایش چه چیز از پیش فرستاده؛ و از خدا بپرهیزید که خداوند از آنچه انجام می دهید آگاه است* و همچون کسانی نباشید که خدا را فراموش کردند و خدا نیز آنها را به «خود فراموشی» گرفتار کرد، آنها فاسقاند» ابن کثیر رحمه الله علیه میفرماید: پیش از آن که به حسابتان برسند، حساب کنید و ببینید برای روز قیامت و تقدیم پروردگارتان چه کارهای نیکی برای خود ذخیره کرده اید و بدانید که او به همه اعمال و احوال شما آگاه است و هیچ راز تو از او پنهان نیست.

و با پاسخگویی نفس پاک می شود و به حسن اخلاق قیام می کند چنانچه که الله سبحانه و تعالی میفرماید: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا* وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا» ترجمه: «که هر کس نفس خود را پاک و تزکیه کرده، رستگار شده؛* و آن کس که نفس خویش را با معصیت و گناه آلوده ساخته، نومید و محروم گشته است!» و حسن بصری رحمه الله میفرماید: بنده تا زمانی که از خود نصیحتی داشته باشد و در حسابی کردن با نفس خود باشد حالش خوب است.

*****

ستایش مخصوص ذات خدایی که پروردگار جهانیان است، درود و سلام بر خاتم پیامبران سردار ما حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم و بر همه آل و اصحاب او باد.

بدون شک خود حسابگری تنها به نگاه کردن به آنچه که به خاطر خود داده و پاسخگو بودن آن برای انجام مناسکی مانند نماز و روزه و زکات و حج و خلاصه نمی شود بلکه مفهوم آن را شامل می شود که خود را در قبال آنچه برای ساختن جهان فراهم کرده است، و آنچه را که انسان برای خانواده، کشورش، و انسانیت و دانش مفید است کار جدی فراهم کرده است

در بر می گیرد و عاقل کسی است که دنیا را با دین آباد می کند و هر زمان که کشور او را بخواند یا به او نیاز داشته باشد به ندای کشورش پاسخ می دهد.

و اگر پیامبر ما صلی الله علیه و آله و سلم در فرموده خود ارکان اسلام را شمرده است که میفرماید: اسلام بر پنج بنا نهاده شده است گواهی دادن بر اینکه معبودی جز خدا نیست و محمد رسول الله است و برپا داشتن نماز و ادای زکات و روزه رمضان و زیارت خانه کعبه شریفه برای هر که بتواند به آن راه پیدا کند مفهوم عبادت بسیار گسترده تر از این است، نیکی کردن به خانواده و انفاق از درآمد حلال عبادت است، صداقت عبادت است، امانت عبادت است، کامل کردن کار عبادت است، آبادانی عالم عبادت است پس چه زیباست که ما در راه خدا زندگی کنیم، وقتی انسان زندگی خود را وقف رضای خدا کند و با خدمت به خلق او و برآوردن نیازهای آنان و پرهیز از آسیب رساندن به آنان سپری کند چنانچه الله تعالی میفرماید: «هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا» ترجمه: «اوست که شما را از زمین آفرید، و آبادی آن را به شما واگذاشت!» و همچنان پیامبر ما میفرماید: وقتی که تو ورثه را از خود بجا میگذاری غنی باشد بهتر از آن است که نیازمند باشد و دست شان برای دیگری دراز باشد و هرآن چیزی که تو بر آنها خرچ میکنی از آن برتو اجر میرسد و بار دیگر میفرماید: زمانیکه یک مسلمان یو درخت و یا یک چیزی را کشت کند که از آن انسان ها و پرندگان و جانوران استفاده کنند برای او صدقه است.

ما نیاز مبرمی به حسابرسی مستمر خود و ابتکار عمل برای تسریع در توبه خالصانه و عزم خالصانه برای اصلاح داریم چنانچه حضرت محمد صلی الله علیه و سلم میفرماید: خداوند متعال در شب دستش را دراز می کند تا گناهکار روز توبه کند و در روز دستش را دراز می کند تا گناهکار شب توبه کند و همه را میبخشد تا زمانیکه خورشید طلوع کنند.

خداوندا مصر را در پناه خود داشته باش و مردم اش را در تمام جهان سربلند داشته باش